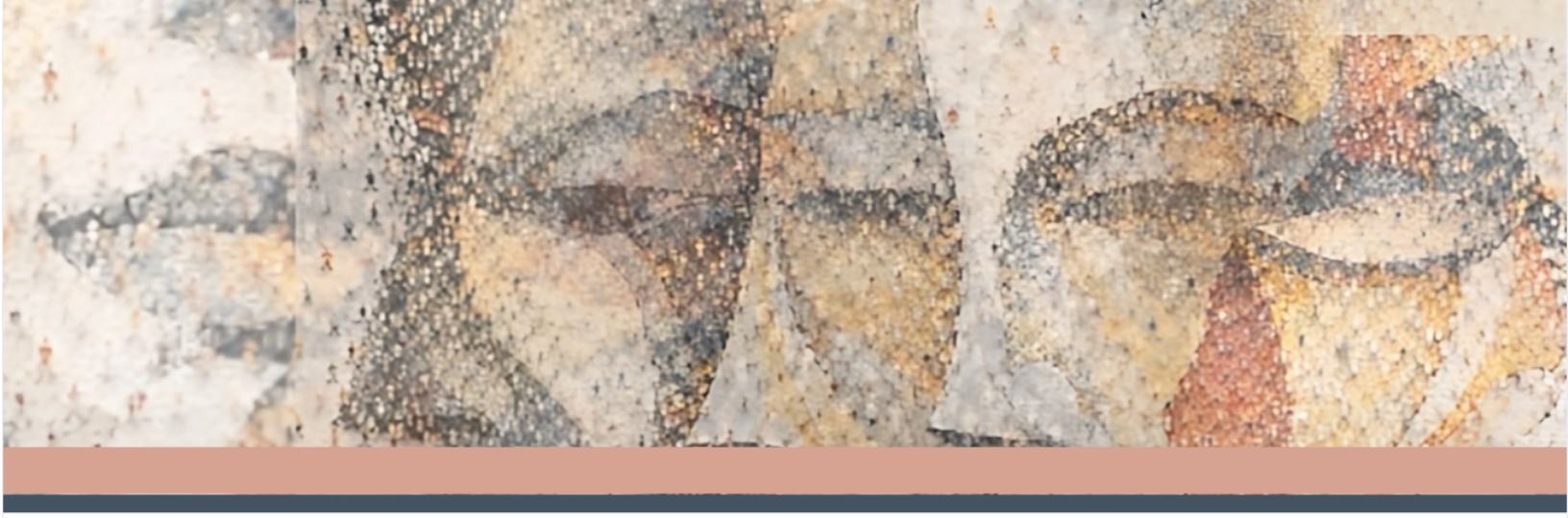

TED ÜNİVERSİTESİ

II.TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU

12-13-14 HAZİRAN 2026
ANKARA

BİLDİRİ KİTABI

II.TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU
12-13-14 HAZİRAN 2026 / ANKARA
BİLDİRİ KİTABI

e-ISBN: 978-605-80942-6-0

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları TED Üniversitesi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bölümü/bölümleri TED Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Bildiri Kitabındaki yazıların yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Copyright by TED University. All rights reserved. No part of this book may be printed, reproduced, or distributed by any electronic, optical, mechanical, or other means without the written permission of TED University.

Adres:

TED Üniversitesi, Ziya Gökalp Caddesi No: 47 - 48 06420, Kolej, Çankaya / ANKARA

toplumsalklinik2024.tedu.edu.tr

Merhaba,

Sizleri, TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü, TED Üniversitesi Psikososyal Destek Ekibi (TEDU COPeS) ve TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Programı ortaklığında, 12–14 Haziran 2026 tarihlerinde Üniversitemiz ev sahipliğinde düzenleyeceğimiz 2. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu'na davet etmekten büyük mutluluk duyuyoruz.

İçinde bulunduğumuz çağda, insanı çevreleyen koşulları göz önünde bulundurduğumuzda, psikolojik sağlığın yalnızca bireysel düzeyde ele alınmasının yetersiz kaldığı; bireysel yaşantıların toplumsal bağlamdaki kökenleri ve etkileriyle birlikte düşünülmesi gerektiği giderek daha görünür hale gelmektedir. Psikoloji biliminin farklı bakış açılarını ve yöntemlerini kendi özgün yaklaşımı içinde bir araya getiren Toplumsal Klinik Psikoloji alanı, bu ihtiyaca yanıt veren önemli bir çerçeve sunmaktadır. Sosyal adaletsizlikler, yoksulluk, ayrımcılık, göç ve şiddet gibi toplumsal olguların bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerine odaklanan bu alan, yalnızca bireye yönelik müdahaleleri değil, aynı zamanda bu müdahalelerin içinde yer aldığı toplumsal dinamikleri ve yapısal koşulları da dikkate almayı gerektirir.

Türkiye'nin çok katmanlı sosyoekonomik ve kültürel yapısı; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, göç ve yerinden edilme, ekonomik ve sosyal adaletsizlikler gibi önemli zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan krizler, kitlesel travmalar, şiddet olayları ve afetler, bireyler ve topluluklar üzerinde derin ve çok boyutlu etkiler bırakmaktadır. Toplumsal Klinik Psikoloji, bu karmaşık süreçleri anlamlandırmak ve müdahale yolları geliştirmek açısından önemli bir bilimsel ve uygulamalı zemin sunmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde bu alanın tanınırlığını artırmak, bilgi birikimini paylaşmak ve işbirliği olanaklarını güçlendirmek büyük önem taşımaktadır.

İlkini 2024 yılında gerçekleştirdiğimiz sempozyumda oluşan güçlü tartışma ve paylaşım zemininin ardından, bu yıl ikinci kez bir araya gelerek bu diyaloğu sürdürmeyi ve derinleştirmeyi amaçlıyoruz. 2. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu ile, klinik psikolojinin topluma katkı sağlayabileceği alan ve yöntemleri birlikte düşünmek; ruh sağlığı profesyonellerinin bireylerle çalışırken daha geniş toplumsal bağlamları gözeten bütüncül bir bakış açısını güçlendirmek ve farklı disiplinlerden katkılarla bu alanı zenginleştirmek hedeflenmektedir.

Sempozyum programı kapsamında, alanında uzman akademisyenler, uygulamacılar ve sivil toplum temsilcileri ile birlikte; kolektif travma, toplumsal iyileşme, sosyal adalet, dayanışma, toplumsal duygu iklimi, savaş ve çatışma ortamlarında ruh sağlığı ve toplum temelli müdahaleler gibi pek çok başlığı kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla ele alacağız.

Sempozyumun üçüncü günü (14 Haziran 2026), katılımcılara açık ve ücretsiz olarak gerçekleştirilecek bir uydu çalıştaya ayrılmıştır. Toplum Temelli Ruh Sağlığı ve STK İşbirliği başlığıyla planlanan bu çalıştay, toplum temelli ruh sağlığı alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarını görünür kılmayı; alanda çalışan farklı meslek grupları ile STK'ları bir araya getirerek işbirliği olanaklarını güçlendirmeyi ve sahaya yönelik somut yönlendirme bilgisi üretmeyi amaçlamaktadır.

Gün boyunca gerçekleştirilecek oturumlarda, ruh sağlığı alanında aktif olarak çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşları üç panelde bir araya gelerek yürüttükleri çalışmaları, saha deneyimlerini ve müdahale yaklaşımlarını paylaşacaklardır. Bu paneller aracılığıyla, farklı alanlarda hizmet sunan kuruluşların çalışma biçimlerinin, hedef gruplarının ve müdahale modellerinin daha yakından tanınması hedeflenmektedir.

Çalıştayın ilerleyen saatlerinde gerçekleştirilecek hızlı tanışma ve ağ kurma oturumu, katılımcıların hem STK temsilcileriyle hem de alanda çalışan diğer profesyonellerle doğrudan temas kurmasına ve karşılıklı etkileşim içinde bilgi alışverişinde bulunmasına olanak sağlayacaktır. Bunu izleyen vaka temelli grup çalışmaları ile, katılımcıların sahada karşılaşılabilecek durumlar üzerinden birlikte düşünmeleri, uygun yönlendirme yollarını tartışmaları ve mevcut hizmet ağlarını daha işlevsel biçimde kullanabilmelerine yönelik bir çerçeve geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Çalıştay kapsamında yürütülecek STK haritalama çalışması ile, toplum temelli ruh sağlığı alanında faaliyet gösteren yapıların ve bu yapılar arasındaki olası yönlendirme ve işbirliği ilişkilerinin görünür kılınması hedeflenmektedir. Günün sonunda yapılacak ortak paylaşım oturumunda ise grup çalışmalarından elde edilen çıktılar bir araya getirilerek, bu haritalamanın somut bir çıktıya dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

Çalıştay; sivil toplum kuruluşu temsilcileri, psikologlar, psikiyatristler, psikolojik danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları ve ruh sağlığı alanında çalışan diğer profesyonellerin yanı sıra, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim gören ve uygulamaya yönelik öğrenmeye açık öğrencilerin katılımına açıktır. Alanında çalışan araştırmacı ve uygulamacılar, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile lisans ve lisansüstü öğrencileri bir araya getirecek olan bu etkinlikte sizleri aramızda görmekten büyük mutluluk duyacağız.

Sempozyum Düzenleme Kurulu adına

Prof. Dr. Ilgın Gökler Danışman

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ilgın Gökler Danışman - TEDÜ Psikoloji Bölümü Başkanı, TEDÜ COPeS Direktörü

Kurul Üyeleri

TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Öğrencileri

Kln.Psk. Özge Akkoç Tüzün

Kln.Psk. İlayda Kaya

Kln.Psk. Beyza Türkistan Önder

Kln.Psk. İrem Beril Karaçalık Efe

Kln.Psk. Şule İçen

Kln. Psk. Gizem Atak

Kln. Psk. Büşra Altınışık

Kln.Psk. Beyza Öztaylan

SEMPOZYUM BİLİMSEL DEĞERLENDİRME KURULU

Prof. Dr. A. Nuray Karancı - TOBB ETÜ

Prof. Dr. Ayten Zara - Bahçeşehir Universitesi

Prof. Dr. Deniz Canel Çınarbaş - ODTÜ

Prof. Dr. Ilgın Gökler Danışman - TED Üniversitesi

Prof. Dr. Nur Serap Özer - TED Üniversitesi

Prof. Dr. Sait Uluç - Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Şennur Tutarel Kışlak - Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Emrah Keser - TED Üniversitesi

Doç. Dr. Zeynep Tüzün - Hacettepe Üniversitesi

ÇALIŞTAY DÜZENLEME KURULU

Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ilgın Gökler Danışman - TEDÜ Psikoloji Bölümü Başkanı, TEDÜ COPeS Direktörü

Kurul Üyeleri

TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Öğrencileri

Kln. Psk. Beyza Türkistan Önder

Kln Psk. Ece Taşkın

Kln. Psk. Esin Engin

Kln Psk. İrem Beril Karaçalık Efe

Kln. Psk. Ramazan Kaygusuz

Kln. Psk. Sude Teker

Kln Psk. Tuğba Faden Yiğit

2. TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU & UYDU STK ÇALIŞTAYI 12-14 HAZİRAN 2026 BİLİMSEL PROGRAM	
1. GÜN	**12 HAZİRAN 2026 CUMA**
8.30-9.30	Kayıt
9.30-10.00	**Açılış Konuşmaları:** *Prof. Dr. Ilgın Gökler Danışman – TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü Başkanı; TEDU COPeS Direktörü*
10.00-11.30	**Açılış Konferansı: "Acının ve Umudun Kuşaklararası ve Kuşakaşkın Taşınmasında Erken Dönem İlişki Örüntülerinin Yeri"** **Prof. Dr. Bahar Gökler-** Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi, TEDÜ Klinik Psikoloji Lisansüstü Programları Yarı Zamanlı Öğretim Üyesi *Moderatör: Doç. Dr. Emrah Keser, TEDÜ Psikoloji Bölümü*
11.30-11.45	Ara
11.45-13.00	**Konferans: "Kolektif Travma / Kolektif İyileşme"** **Prof. Dr. Ilgın Gökler Danışman** – *TEDÜ Psikoloji Bölümü* *Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Deniz Okay, TEDÜ Psikoloji Bölümü*
13.00-14.00	Öğle Arası
14.00-15.15	**Konferans: "Uygarlığın Hukuksuzluğu ve Askıya Alınmış Yas"** **Doç. Dr. Emrah Keser** – *TEDÜ Psikoloji Bölümü* *Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Burcu Altın, TEDÜ Psikoloji Bölümü*
15.15- 15.30	Ara
15.30-16.45	**Konferans**: (**Bir Çocuk Hakkı olarak Psikolojik İyilik Hali) *** **Dr. Kln.Psk., Özge Şahin** – TOTORO Psikiyatri & Psikoloji; İzmir Ekonomi Üniversitesi- Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı / Yarı Zamanlı Öğretim Elemanı

	Moderatör: Öğr. Gör. Sevi Gizem Zeybek, TEDÜ Psikoloji Bölümü
17.00-18.00	**Bildiri Oturumları I: "Toplumsal Klinik Psikoloji Alanında Güncel Çalışmalar"** *Moderatörler: Kln. Psk. Beyza Türkistan, Klin. Psk. İrem Beril Karaçalık* *(Bildiri oturumlarının ayrıntılı programı aşağıdadır.)*
	II. TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU **12-14 HAZİRAN 2026** **BİLİMSEL PROGRAM**
2. GÜN	**13 HAZİRAN 2026 CUMARTESİ**
10.00-11.15	**Konferans: "Travmatik bir Dünyada Terapist Olmak: Tanıklık, Kırılganlık ve Varoluş"** **Kln. Psk. Ersin Bayrankaya** – *Moderatör: Doç. Dr. Zeynep Tüzün Gün – Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Ergen Sağlığı Birimi*
11.15-11.30	Ara
11.30-13.00	**İkili Konferans: Toplumsal Bağlam ve Terapistin Sosyopolitik Konumlanışı** **"Terapist Politik Olabilir mi?"** **Psk.Dr. Melis Demircioğlu–** Metta Akademi **Aktivizm Seans Odasına Girerse: Kimlikler, Çatışmalar ve Müdahaleler"** **DR. KLN. PSK. BEYZA ÜNAL – Bağımsız Psikoterapist** *Moderatör: Arş.Gör. Berke Taş – TEDÜ Psikoloji Bölümü*
13.00-14.00	Öğle Arası
14.00-15.15	**Konferans: (Savaş, Göç) *İkili Konferans: Savaş, Göç ve Kolektif Travma: Kuram ve Saha** **"Parçalanan Süreklilik: Kolektif Yıkım Deneyiminin Kendilik Psikolojisi Merceğinden Fenomenolojik Analizi"** **KLN. PSK. ÖZNUR ACİCBE KARA –** Bağımsız Psikoterapist; Uluslararası Psikososyal Destek (MHPSS) Uzman

	“Savaş, Zorunlu Göç ve Uyum: Ukrayna Krizi Bağlamında Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Müdahalelerinin Zaman İçinde Evrimi (Polonya ve Romanya Deneyimi)” **KLN. PSK. MURAT YÜKSEL –** Bağımsız Psikoterapist; Uluslararası Psikososyal Destek (MHPSS) Uzmanı *Moderatör: Prof.Dr. Derya Hasdağ – Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü*
15.15-15.30	**Ara**
15.30-16.30	**Bildiri Oturumları II: “Toplumsal Klinik Psikoloji Alanında Güncel Çalışmalar”** *Moderatörler: Kln. Psk. İlayda Kaya, Kln.Psk. Gizem Atak* *(Bildiri oturumlarının ayrıntılı programı aşağıdadır.)*

SEMPOZYUM BİLDİRİ PROGRAMI

II. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu Bildiri Programı [Salon: G105 / Moderator: Beyza Türkistan]		
12 HAZİRAN 2026		
Bildiri Oturumu I: Travma, Kayıp ve Yas Süreçleri		
Saat	**Bildiri adı**	**Yazarlar**
17.00-18.00	Mahrum Edilmiş Yas: Kürtaj Sonrası Kayıp Sürecinin Anlamlandırılması	Ayşenur Ayanoğlu Sobay, Talat Demirsöz
	Uzamış yas belirtileri ile kişiler arası bağımlılık arasındaki ilişkide süregiden bağlar ve bitmemiş işlerin aracılık rolleri	Buse Kula, Halime Şenay Güzel
	Uzamış Yas Bozukluğu ile Ruminasyon Arasındaki İlişkide Kayıp Bağlamları: Sistematik İnceleme	Esra Ece Taşkın
	Ölenin Adını Almanın Özne Olmak ve İkame Çocukluktaki Etkisi	Ayten Nur Cerrah & Çiğdem Koşe
	Toplumsal Kabul Görme Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi	İrem Dansık, Ilgın Gökler Danışman

SEMPOZYUM BİLDİRİ PROGRAMI

II. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu Bildiri Programı [Salon: G108 / Moderatör: İrem Beril Karaçalık]		
12 HAZİRAN 2026		
Bildiri Oturumu II: Psikososyal Destek ve Toplum Temelli Müdahaleler		
Saat	**Bildiri adı**	**Yazarlar**
17.00-18.00	Yoğun çalışma koşullarında internet temelli müdahaleler: Hekimlerde müdahaleyi yarıda bırakma oranları ve yordayıcıları	Gizem Bozyel, Orçun Yorulmaz
	Suça sürüklenen çocuklarda bilişsel-davranışçı grup terapisinde iyileştirici faktörler	Melike Naz Yalçın, Haluk Akar
	Birlikte Güçlenmek: Kadın Dayanışma Vakfı'nda bir Psikodrama Çalışması	Gevher Gündüz Şenel
	Dans Yoluyla Psikososyal Güçlenme: Eskişehir Afrika Çocuk Dans Grubu Deneyimi	Serhat Macit
	Travmanın Tanınmasında Yapısal Gaslighting: Epistemik Mücadele ve Kamusal Tanıklık	Buket Kılıçer

SEMPOZYUM BİLDİRİ PROGRAMI

II. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu Bildiri Programı [Salon: DB16 / Moderator: İlayda Kaya]		
13 HAZİRAN 2026		
Bildiri Oturumu III: Travma Sonrası Bilişsel ve Duygusal Süreçler		
Saat	**Bildiri adı**	**Yazarlar**
15.30 - 16.30	İlkokul Öğretmenlerinin İkincil Travmatik Stres Deneyimleri	Salih Ateş, Öznur Öncül Demir, Emine Esra Acar
	Travma sonrası bilişler ve TSSB belirtileri ilişkisinde travma ile başa çıkma öz-yeterliği ve kaçınmacı başa çıkma	Edanur Karaağaç, Halime Şenay Güzel
	Orman Yangınlarının Sebep Olduğu Kaynak Kayıpları ile Travma Sonrası Stres Arasındaki İlişki	Zeynep Akbudak
	Travma Sonrası Gelişimin Temel İnançlar, Ruminasyonlar ve Yaratıcılık Temelinde İncelenmesi	Sude Teker, Burçin Akın Sarı
	Felaket haberlerini kaydırma davranışı ile kaygı arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün aracı rolü*	Elif Gülçin Demirel

SEMPOZYUM BİLDİRİ PROGRAMI

II. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu Bildiri Programı [Salon: DB18 / / Moderatör: Gizem Atak]		
13 HAZİRAN 2026		
Bildiri Oturumu IV: İlişkisel Bağlamlar, Bakım ve Ruh Sağlığı		
Saat	**Bildiri adı**	**Yazarlar**
15.30 - 16.30	Bağımlı Yakınlarında Damgalanma ve Depresyon Arasındaki İlişkide Benlik Uyuşmazlığının Aracı Rolü	Caner Doğan
	Şizofreni tanılı birey ve ailelerinin aile aidiyeti ve hasta bakım yükü arasındaki ilişkide toplumsal işlevsellik ve duygu dışavurumu	Nur Cennet Yılmaz, Hatice Deniz Günaydın
	Saldırganlık eğilimi gösteren ergenlerin annelerinin çocuğa ilişkin temsilleri ve ebeveynlik deneyimleri	Pelin Deniz, Sait Uluç, Şükran Gülin Evinç
	İzmir95 ev ziyareti temelli aile rehberliği programında ev ziyaretçilerinin deneyimleri ve önerileri	Ayşe Kabaklıoğlu, F. Dilara Birer, Feyza Çorapçı, Nihal Yeniad, Z. Hande Sart, Serra Müderrisoğlu
	Düşük Sosyo-Ekonomik Statüdeki Ergenlerde Psikolojik İyi Oluş: Sistemi Meşrulaştırıcı İnançların, Öfke ve Hayranlık Duygularının Rolü	Ecem Altop Köyoğlu, Nevin Solak

TOPLUM TEMELLİ RUH SAĞLIĞI VE STK İŞBİRLİĞİ ÇALIŞTAYI

14 HAZİRAN 2026

PROGRAM

09:00 – 09:30 | Kayıt ve Açılış

09:30 – 10:45 | Panel 1: Toplum Temelli Ruh Sağlığında STK Uygulamaları – I:

"Toplum Temelli Ruh Sağlığı, Afet ve İnsani Destek Çalışmaları"

Türk Psikologlar Derneği, *Doç.Dr. Zeynep Tüzün Gün*

Dünya İnsanı Dayanışma Derneği, *Kln.Psk. Şule Nur Orhan*

SGDD-ASAM: Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği, *Kln.Psk Yasemin Dinç*

10:45 – 11:00 | Ara

11:00 – 13.15| Panel 2: Toplum Temelli Ruh Sağlığında STK Uygulamaları – II:

"Çocuklar, Kadınlar ve LGBTİ+ Bireylerle Çalışma"

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, *Kln.Psk. Muradiye Oral*

Pikolo Derneği, *Kin. Psk. Özlem Akyol*

Kadın Dayanışma Vakfı, *Psk. Beray Ünal, Psk. Beste Büyük, SHU Büşra Kıratlı*

17 Mayıs Derneği, *Psk. Seda Günel*

13.15 – 14:15 | Öğle Arası

TOPLUM TEMELLİ RUH SAĞLIĞI VE STK İŞBİRLİĞİ ÇALIŞTAYI

14 HAZİRAN 2026

PROGRAM

14.15 – 15:30 | Panel 3: Toplum Temelli Ruh Sağlığında STK Uygulamaları – III:

"Ruh Sağlığında Temsil ve Savunuculuk"

Türkiye Psikiyatri Derneği, *Uzm. Dr. Özge Eriş Davut*

Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği (TODAP), *Psk. Sadberk Arpacı*

Şizofreni Dernekleri Federasyonu*, Meral Taşkent (Federasyon Genel Sekreteri)*

15:30 – 15:45 | Ara

15:45 – 16:45 | STK Hızlı Tanışma ve Ağ Kurma Oturumu

Katılımcı STK'lar: *Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Derneği, Bebek Ruh Sağlığı Derneği,*

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Dünya İnsani Dayanışma Derneği (WHR),

Hayat Sende Derneği, İhtiyaç Haritası, Kadın Dayanışma Vakfı, Pikolo Derneği, SGDD-

ASAM, Şizofreni Dernekleri Federasyonu, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Toplumsal

Dayanışma için Psikologlar Derneği (TODAP), Türk Psikologlar Derneği, Türkiye Psikiyatri

Derneği, Uluslararası Af Örgütü, 17 Mayıs Derneği

16:45 – 17:45 | STK Haritalama ve Yönlendirme Çalışması: Vaka Temelli Grup Çalışmaları

17.45 -18.00 | Ara

18.00 – 18.30 | Çıktıların Paylaşılması ve Kapanış

BİLDİRİ ÖZETLERİ

İÇİNDEKİLER

1. *İlkokul Öğretmenlerinin İkincil Travmatik Stres Deneyimleri: Nitel Bir Ön Çalışma* *21*
2. *Toplumsal Kabul Görme Ölçeği'nin (Social Acknowledgment Scale) Türkçe Uyarlaması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi* *22*
3. *Yoğun Çalışma Koşullarında İnternet Temelli Müdahaleler: Hekimlerde Müdahaleyi Yarıda Bırakma Oranları ve Yordayıcıları* *23*
4. *Suça Sürüklenen Çocuklarda Bilişsel-Davranışçı Grup Terapisinde İyileştirici Faktörler* *24*
5. *Birlikte Güçlenmek: Kadın Dayanışma Vakfı'nda Bir Psikodrama Çalışması* . *25*
6. *Dans Yoluyla Psikososyal Güçlenme: Eskişehir Afrika Çocuk Dans Grubu Deneyimi* *27*
7. *Travmanın Tanınmasında Yapısal Gaslighting: Epistemik Mücadele ve Kamusal Tanıklık* *29*
8. *Mahrum Edilmiş Yas: Kürtaj Sonrası Kayıp Sürecinin Anlamlandırılması* *30*
9. *Ölenin Adını Almanın Özne Olmak ve İkame Çocukluktaki Etkisi: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz* *31*
10. *Uzamış Yas Bozukluğu ile Ruminasyon Arasındaki İlişkide Kayıp Bağlamları: Sistematik İnceleme* *32*
11. *Uzamış Yas Belirtileri ile Kişiler Arası Bağımlılık Arasındaki İlişkide Süregiden Bağlar ve Bitmemiş İşlerin Aracılık Rollerinin İncelenmesi* *33*
12. *Şizofreni Tanılı Birey Ve Ailelerinin Aile Aidiyeti Ve Hasta Bakım Yükü Arasındaki İlişkide Toplumsal İşlevsellik Ve Duygu Dışavurumunun Aracılık Rolü* *34*
13. *Saldırganlık Eğilimi Gösteren Ergenlerin Annelerinin Çocuğa İlişkin Temsilleri Ve Ebeveynlik Deneyimleri* *37*
14. *Düşük Sosyo-Ekonomik Statüdeki Ergenlerde Psikolojik İyi Oluş: Sistemi Meşrulaştırıcı İnançların, Öfke ve Hayranlık Duygularının Rolü* *38*
15. *İzmir95 Ev Ziyareti Temelli Aile Rehberliği Programında Ev Ziyaretçilerinin Deneyimleri ve Önerileri* *39*
16. *Travma Sonrası Bilişler ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtileri İlişkisinde Travma ile Başa Çıkma Öz-Yeterliği ve Kaçınmacı Başa Çıkmanın Aracı Rolü: 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Örneği* *40*
17. *Orman Yangınlarının Sebep Olduğu Kaynak Kayıpları ile Travma Sonrası Stres Arasındaki İlişkinin Solastalji ve Başa Çıkma Öz Yeterliliği Açısından İncelenmesi* *42*
18. *Travma Sonrası Gelişimin Temel İnançlar, Ruminasyonlar ve Yaratıcılık Temelinde İncelenmesi* *43*

19. *Bağımlı Yakınlarında Damgalanma ve Depresyon Arasındaki İlişkide Benlik Uyuşmazlığının Aracı Rolü* 44

20. *Felaket Haberlerini Kaydırma Davranışı (Doomscrolling) ile Kaygı Arasındaki İlişkide Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Aracı Rolü** .....

* Bu bildiri sempozyum programında yer almakla birlikte **sunulmamıştır**. /This abstract was included in the program but **was not presented**.

İlkokul Öğretmenlerinin İkincil Travmatik Stres Deneyimleri: Nitel Bir Ön Çalışma

Salih Ateş[1], Öznur Öncül Demir [1], Emine Esra ACAR[1]

[1] Abdullah Gül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Amaç: Bu çalışmanın amacı, bir devlet ilkokulunda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin travmatik yaşantılarına dolaylı tanıklık etmeleriyle ilişkili ikincil travmatik stres (İTS) deneyimlerini incelemektir. Çalışma, yardım eden mesleklerde dolaylı travma maruziyetinin duygusal, bilişsel ve mesleki etkilerini açıklayan İTS yaklaşımına dayanmaktadır.

Yöntem: Araştırma, nitel betimsel araştırma deseni ile tasarlanmıştır. Çalışma, daha geniş kapsamlı araştırmalar için ön bulgu üretme niteliği taşıyan pilot bir uygulamadır. Amaçlı örnekleme yoluyla Sivas'taki bir devlet ilkokulunda çalışan, en az yedi yıl mesleki deneyime sahip altı sınıf öğretmeni araştırmaya dahil edilmiştir. Veriler, 2023–2024 eğitim-öğretim yılında yüz yüze yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Ses kayıtları yazıya aktarılmış ve veriler tematik içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Bulgular: Öğretmenler, öğrencilerin ebeveyn ayrılığı, terk edilme, aile içi şiddet, ihmal, cinsel istismar, akran zorbalığı ve okul ortamında yaşanan cinsel taciz gibi travmatik yaşantılarına tanıklık ettiklerini bildirmiştir. Bu maruziyetin öğretmenlerde üzüntü, çaresizlik, zihinsel meşguliyet, güven duygusunda azalma ve insanlara karşı daha sorgulayıcı bir tutum geliştirme gibi etkiler yarattığı görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenlerde empati, koruyuculuk, yardım etme motivasyonu ve öğrencilerin davranışlarını travma bağlamında anlama eğiliminin arttığı belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Bulgular, öğretmenlerin öğrenci travmalarından yalnızca mesleki değil, duygusal ve bilişsel düzeyde de etkilendiğini göstermektedir. Katılımcıların birincil ve ikincil travmayı ayırt etmekte zorlanmaları, öğretmenlerde travma okuryazarlığının ve okul temelli destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: ikincil travmatik stres, öğretmenler, öğrenci travması, travma okuryazarlığı, nitel betimsel araştırma

Toplumsal Kabul Görme Ölçeği'nin (Social Acknowledgment Scale) Türkçe Uyarlaması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

İrem Dansık[1], Ilgın Gökler Danışman[2]

[1]TED Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi, [2]TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Amaç: Toplumsal kabul görme, kişinin travmatik bir yaşantının ardından ne ölçüde anlaşıldığını ve yaşadığı deneyimin sosyal çevresi tarafından nasıl tanındığını ifade etmektedir. Sosyal Kabul Görme Ölçeği, travmatik yaşantı sonrası bireyin çevresi tarafından kabul edilme, anlaşılma ve onaylanma deneyimini değerlendiren bir ölçüm aracıdır. Bu çalışmanın amacı, ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini, yaşamında en az bir kez travmatik yaşantı deneyimleyen 18 yaş üstü 428 kişi oluşturmaktadır (%61.9 kadın, %38.1 erkek; yaş aralığı = 18-68, *M* = 33.10). Katılımcılar Demografik Bilgi Formu, Travmatik Yaşantılar Listesi, Toplumsal Kabul Görme Ölçeği, Travmayla Başa Çıkma Öz-Yeterliği ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği'ni doldurmuştur. Ölçeğin uyarlama sürecinde çeviri–geri çeviri yöntemi kullanılmış; maddeler uzman hakemler tarafından değerlendirilmiştir. Yapı geçerliği kapsamında temel eksenler faktörleştirmesi ve Oblimin rotasyonu ile açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yakınsak geçerlik kapsamında Travmayla Başa Çıkma Öz-Yeterliği puanları ile ilişkileri; ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında ise travma sonrası stres belirti düzeylerine göre ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Bulgular: Analiz sonucunda ölçeğin özgün formla benzer şekilde üç faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. İki madde (3, 9) faktör yüklerinin .35'in altında kalması nedeniyle çıkarılmıştır. Bir madde farklı bir alt ölçeğe yüklenmiş; ancak bu yerleşim tematik açıdan anlamlı bulunmuştur. Tüm alt ölçekler "Tanınma" (Recognition), "Genel Onaylamama" (General Disapproval) ve "Ailenin Onaylamaması" (Family Disapproval) aynı isimle korunmuştur. Ölçeğin iç-tutarlılık katsayısı .72 olarak bulunmuştur. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .10 ile .45 arasında değişmiştir. Ölçek puanlarının TSSB ile negatif yönde ve Travmayla Başa Çıkma Öz-Yeterliği puanları ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

Tartışma: Bulgular, ölçeğin Türkçe formunun kabul edilebilir düzeyde geçerli ve güvenilir psikometrik özellikler gösterdiğine işaret etmektedir. Faktör yapısındaki kısmi farklılıklar ise toplumsal kabul görme kavramının kültürel bağlama duyarlı yönlerini düşündürmektedir.

Anahtar Sözcükler: travma, toplumsal kabul görme, ölçek uyarlama, psikometrik özellikler

Yoğun Çalışma Koşullarında İnternet Temelli Müdahaleler: Hekimlerde Müdahaleyi Yarıda Bırakma Oranları ve Yordayıcıları

Öğr. Gör. Dr. Gizem Bozyel[1], Prof. Dr. Orçun Yorulmaz[2]
[1] İzmir Ekonomi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
[2] Dokuz Eylül Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Amaç: İnternet temelli psikolojik müdahaleler sağlık çalışanları için erişilebilir bir destek kaynağı olmakla birlikte, programı yarıda bırakma oranlarının yüksek olması önemli bir sınırlılık oluşturmaktadır. Bu oranı belirleyen değişkenlerin incelenmesi ise daha hedef odaklı ve kalıcı stratejilerin geliştirilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, hekimlere yönelik geliştirilmiş internet temelli bir kendine yardım programında müdahaleyi yarıda bırakma oranını belirlemek ve bu oranı yordama potansiyeli olan bazı demografik, mesleki ve psikolojik faktörleri incelemektir.

Yöntem: Araştırma, internet temelli bir kendine yardım uygulamasına katılan hekimlerden elde edilen verilerle yürütülmüştür. Katılımcılardan alınan yaş, cinsiyet, medeni durum, mesleki deneyim yılı, uzmanlık alanı, mesleki statü, haftalık çalışma saati ve daha önce psikolojik destek alıp almadıkları gibi demografik bilgilerin yanında; depresyon, anksiyete, stres, tükenmişlik, eşduyum yorgunluğu ve mesleki tatmin düzeyleri de değerlendirilmiştir. Programı yarıda bırakmanın yordayıcılarını belirlemek amacıyla her bir potansiyel değişken için tek değişkenli lojistik regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Çalışma kapsamında programı yarıda bırakma oranı %37,25 olarak saptanmış; bu durumu anlamlı biçimde yordayan tek değişkenin ise geçmişte bir ruh sağlığı uzmanından psikoterapi almış olmak olduğu görülmüştür ($\chi2(1) = 5.56$, $p = .018$). Elde edilen sonuçlar, daha önce psikoterapi deneyimi olmayan katılımcıların programı yarıda bırakma eğiliminin, psikoterapi almış danışanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir [$p = .037$; OR = 0.18, %95 GA (0.03, 0.89)]. Araştırma kapsamında incelenen diğer değişkenlerin tedaviyi yarıda bırakma üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi saptanmamıştır

Sonuç: Araştırma sonuçları daha önce profesyonel bir destek sürecinden geçmiş katılımcıların, internet temelli programlara daha yüksek düzeyde bağlılık gösterdiklerini ve süreci tamamlama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu durum, önceki terapi deneyimlerinin bireylerde "psikolojik okuryazarlığı" artırmış olması veya müdahale sürecine dair gerçekçi beklentiler geliştirmelerine katkı sağlamasıyla açıklanabilir. Bu bulgu, özellikle ilk kez destek alacak kullanıcılara yönelik tasarlanan müdahalelerde, bağlılığı artırmak amacıyla terapist desteği veya motivasyonel geri bildirimler gibi ek yapılandırmaların önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: internet temelli müdahaleler, sağlık çalışanları, tedaviyi yarıda bırakma

Suça Sürüklenen Çocuklarda Bilişsel-Davranışçı Grup Terapisinde İyileştirici Faktörler

Melike Naz Yalçın[1], Haluk Akar[2]
[1] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
[2] Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü (Emekli)

Amaç: Suça sürüklenen çocuklara yönelik psikososyal müdahalelerin geliştirilmesi, hem tekrar suç işleme riskinin azaltılması hem de uzun vadeli toplumsal uyumun desteklenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu alanda bilişsel-davranışçı grup müdahalelerinin etkililiğine ilişkin güçlü kanıtlar bulunmasına rağmen, müdahalelerin grup içinde, Yalom'un (1995) tanımladığı terapötik mekanizmalar aracılığıyla değişimi nasıl ortaya çıkardığı önemli bir sorudur. Bu çalışmada, Türkiye'de bir çocuk kapalı ceza infaz kurumunda uygulanan kültürel olarak uyarlanmış öfke kontrolüne yönelik Bilişsel-Davranışçı Grup Terapisi (BDGT) programının etkililik bulgularının ötesine geçerek, grup terapisine özgü ortaya çıkan iyileştirici faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Bu çalışmanın örneklemini 12–18 yaş aralığında 60 suça sürüklenmiş çocuk oluşturmaktadır. Katılımcılar randomize olarak BDGT, paylaşım (akran destek) grubu (PG) ve bekleme listesi kontrol grubuna atanmıştır. On oturumluk BDGT ve PG uygulamalarının ardından, iyileştirici faktörler niceliksel olarak İyileştirici Faktörler Envanteri–Kısa Form (İFE-KF) ile, niteliksel olarak tematik analiz yoluyla değerlendirilmiştir.

Bulgular: İFE-KF'nin umut aşılama, duyguları ifade etme, ilişkilerin önemini fark etme ve sosyal öğrenme alt boyutları için 2×4 MANOVA gerçekleştirilmiştir. Bulgular, BDGT grubunun duyguları ifade etme ve sosyal öğrenme boyutlarında PG'ye kıyasla daha yüksek puanlar bildirdiğini göstermiştir. Grup içi analizler, BDGT'de duyguları ifade etme boyutunun diğer boyutlardan anlamlı düzeyde farklılaştığını, PG' de ise duyguları ifade etme, ilişkilerin önemini fark etme, sosyal öğrenme ve umut aşılama boyutları arasında anlamlı farklılaşmalar bulunduğunu göstermiştir. Nitel bulgular da bu sonuçları desteklemiş; grup bağlılığı, duyguları ifade etme ve sosyal öğrenmenin değişimi kolaylaştıran temel süreçler olduğunu göstermiştir. Ayrıca grup kuralları, etkileşimi artıran etkinlikler ve terapistin rolü gibi bağlama özgü faktörlerin gruba katılımı ve grup bağlılığını artıran ek mekanizmalar olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Bulgular, BDGT'nin yalnızca bilişsel-davranışçı becerilerin kazandırılmasını değil, aynı zamanda rehabilitasyon için kritik olan ilişkisel ve duygusal süreçleri de desteklediğini göstermektedir. Yapılandırılmış tekniklerin evrensel iyileştirici faktörlerle nasıl etkileşime girdiğinin anlaşılması, suça sürüklenen gençlerde değişim mekanizmalarına ilişkin önemli bir bakış sunmakta ve etkili grup temelli müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: suça sürüklenen çocuk, iyileştirici faktörler, bilişsel davranışçı grup terapisi, karma desen

Birlikte Güçlenmek: Kadın Dayanışma Vakfı'nda Bir Psikodrama Çalışması

Psikolog/Psikodramatist Gevher Gündüz Şenel[1]
[1] Dr. Abdülkadir Özbek Psikodrama Dernekleri Federasyonu

Amaç: Bu çalışmanın amacı, psikodrama yönteminin kadınların duygusal başa çıkma becerileri ve güçlenme düzeyleri üzerindeki etkisini incelemektir. Kadınların grup desteği aracılığıyla psikolojik dayanıklılıklarını artırmaları, duygu farkındalıklarını geliştirmeleri ve güçlenme süreçlerini deneyimlemeleri hedeflenmiştir.

Yöntem: Araştırma, tek gruplu öntest–sontest yarı deneysel model ile yürütülmüştür. Çalışma grubu, Ankara'da Kadın Dayanışma Vakfı'na başvuran 25–50 yaş aralığında kadınlardan oluşmaktadır (n=8). Psikodrama grup süreci 16 hafta boyunca haftada bir oturum (3 saat) şeklinde gerçekleştirilmiştir. Süreçte rol değiştirme, eşleme, ayna ve artı gerçeklik teknikleri kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak Kadınların Güçlendirilmesi Ölçeği (KGÖ) ve nitel veri anketleri kullanılmıştır.

Bulgular: Bu çalışmanın, Kadın Dayanışma Vakfı'na psikolojik destek başvurusu yapan kadınlarla yürütülen psikodrama temelli bir grup müdahalesini ele alması bakımından önemli bir toplumsal katkı sunduğu düşünülmektedir. Kadına yönelik şiddet, aile içi baskı, ekonomik ve duygusal güçsüzleşme deneyimlerinin yoğun olarak yaşandığı bir örneklemle yürütülen bu grup süreci, kadınların destekleyici bir grup ortamında deneyimlerini paylaşabilmelerine, yalnız olmadıklarını fark etmelerine ve güçlenme deneyimlerini keşfetmelerine alan açmıştır.

Psikodramanın eylem, rol alma ve spontanlık temelli yapısının; kadınların duygu farkındalıklarını artırma, ilişkisel örüntülerini görünür kılma ve alternatif başa çıkma yollarını deneyimleme açısından işlevsel bir araç sunduğu gözlemlenmiştir. Özellikle grup üyelerinin paylaşım aşamalarında ifade ettikleri "anlaşılma", "görülme" ve "yalnız olmadığını fark etme" deneyimleri, grup dayanışmasının iyileştirici etkisini destekler nitelikte değerlendirilmiştir.

Tartışma: Elde edilen bulgular, psikodramanın kadınların bireysel ve kolektif güçlenme süreçlerinde etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Grup temelli müdahalelerin, özellikle dayanışma temelli ortamlarda, iyileştirici ve güçlendirici bir rol üstlendiği söylenebilir. Bununla birlikte, araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan tek gruplu öntest-sontest yarı deneysel desen, kontrol grubu ve rastgele atama içermemesi nedeniyle elde edilen değişimlerin doğrudan psikodrama müdahalesinden kaynaklandığına ilişkin kesin nedensel çıkarımlar yapılmasını sınırlamaktadır. Süreç içerisinde grup üyelerinin yaşamlarında meydana gelen bireysel, sosyal ya da çevresel değişimlerin de sonuçlar üzerinde etkili olmuş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca çalışma grubunun Kadın Dayanışma Vakfı'na başvuran ve gönüllü olarak grup sürecine katılmayı kabul eden kadınlardan oluşması, örneklemin belirli özellikler taşımasına neden olmuş olabilir. Bu nedenle elde edilen bulguların tüm kadınlara ya da farklı sosyokültürel gruplara genellenmesi sınırlıdır.

Çalışmanın görece küçük bir örneklemle yürütülmüş olması ve grup sürecinin doğal akışı içinde bazı üyelerin çalışmadan ayrılması da araştırmanın sınırlılıkları arasında değerlendirilebilir.

Bu çalışma, psikodrama temelli grup çalışmalarının kadınların güçlenme süreçlerine katkı sunabileceğine ilişkin ön bulgular ortaya koymaktadır. Gelecekte daha geniş örneklemlerle, kontrol gruplu ve rastgele atamalı araştırmaların yürütülmesi; psikodramanın kadınların güçlenmesi üzerindeki etkilerinin daha güçlü biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bunun yanı sıra, uzun dönem takip çalışmalarının yapılması; grup sürecinde ortaya çıkan kazanımların kalıcılığının değerlendirilmesi açısından önemli görülmektedir. Kadın dayanışması, travma, toplumsal cinsiyet rolleri ve kolektif iyileşme süreçlerinin psikodrama ekseninde ele alındığı yeni çalışmaların alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: psikodrama, kadınların güçlenmesi, grup terapisi, dayanışma, başa çıkma becerileri

Dans Yoluyla Psikososyal Güçlenme: Eskişehir Afrika Çocuk Dans Grubu Deneyimi

Psikolog Serhat Macit[1]
[1] Eskişehir-İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı

Amaç: Bu çalışma, Eskişehir'de uluslararası koruma başvurusunda bulunan Afrikalı sığınmacı çocuklarla yürütülen dans temelli psikososyal destek uygulamasının etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, sanat ve beden temelli müdahalelerin çocukların ve bakım verenlerinin psikososyal iyilik hali, aidiyet duygusu ve sosyal uyum süreçleri gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir

Yöntem: Çalışma, saha deneyimine dayalı olarak yapılmıştır. Farklı Afrika ülkelerinden gelen 9 çocuk yaklaşık üç yıl boyunca(2023-2025) belli aralıklarla toplanmış ve kendi kültürlerinden olan yetişkin Fransızca konuşan Afrika uyruklu dans eğitmeni tarafından çalıştırılmıştır. Çocukların yaş aralığı 7-11 arasındadır. Bakım verenlerin önemli bir kısmı cinsel şiddet, kadın sünneti, toplu tecavüz ve insan ticareti gibi ağır hak ihlallerinin mağduruydu. Bu durum çocukların da dolaylı travmaya maruz kalmasına neden olmaktaydı.

Oturumlarda ritim çalışmaları, Afrika ve Türkiye danslarından oluşan bir karma dans grubu uygulanmıştır. Sonrasında, kamu ve sivil toplum kuruluşlarının yerelde yaptıkları açık ve kapalı etkinliklere katılım sağlanmıştır. Bu etkinlikler: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri, Çocuk Hakları Günü programları, Kukla ve dans gösterileri, göçmenler günü etkinlikleridir. Her etkinlik sonrası hem çocuklarla hem bakım verenlerle ayrı ayrı yüz yüze olacak şekilde açık uçlu sorular sorularak görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular; saha gözlemleri, bakım veren görüşmeleri ve çocukların sosyal uyum süreçlerine ilişkin geri bildirimler üzerinden değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışma sürecinde çocuklarla ve bakım verenleri ile yapılan geri bildirim görüşmeleri sonucu çıkan bulgular şu şekildedir:

- Çocukların grup aidiyeti ve arkadaşlık ilişkileri güçlenmiştir.
- Okul başarılarında olumlu değişimler olduğu bakım verenler tarafından ifade edilmiştir.
- Bazı çocuklar gelecekte dansçı olmak istediklerini ve Türkiye'yi uluslararası dans festivallerinde temsil etmek istediklerini ifade etmiştir
- Çocukların kendi kültürel danslarını(Afrika dansları) kamusal etkinliklerde sergilemeleri kültürel görünürlüklerini artırmış, yaşadıkları şehre yönelik aidiyet duygularını desteklemiştir.
- Bakım verenler çocuklarının mutlu ve görünür olmasının kendilerini güçlendirdiğini ifade etmiştir.
- Travmatik yaşantılar nedeniyle oluşan sosyal izolasyonun kısmen azaldığı gözlemlenmiştir.
- Aileler kamu kurumları ve yerel toplum ile daha fazla temas kurabilmiştir.

Tartışma: Bu çalışma, sanat ve dans temelli müdahalelerin göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşları için önemli bir psikososyal destek aracı olabileceğini göstermektedir. Özellikle travmatik yaşantılara doğrudan veya dolaylı maruz kalmış sığınmacı çocuklarla yapılan çalışmalarda dans çocukların psikolojik iyilik halini, kültürel kimliklerini koruyarak yaşadıkları yere olan aidiyet duygularını ve sosyal uyum süreçlerini olumlu anlamda etkilemektedir. Çocukların yalnızca ihtiyaç sahibi bireyler olarak değil; kültürel üretim ve sosyal katılım kapasitesine sahip öznel bireyler olarak görülmesi sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: göç, çocuk, psikososyal destek, dans, aidiyet

Not: Bu çalışmada bildiri özeti yazılırken gramer, cümle bütünlüğünü sağlamak, anlatım bozukluğunun önüne geçmek, tekrarlardan kaçmak için yapay zeka uygulamasından yararlanılmıştır.

Travmanın Tanınmasında Yapısal Gaslighting: Epistemik Mücadele ve Kamusal Tanıklık

Buket Kılıçer

Judith Herman'ın çalışmaları ile travmanın tanınması iyileşmenin temel koşulu olarak literatürde konumlandırılmıştır. Ona göre travmatik deneyimler tarihsel olarak inkâr edilmekte ve bu inkâr politik bağlamlarda üretilmektedir. Bununla birlikte, travmanın neden ve nasıl sistematik biçimde tanınmadığı sorusu literatürde sınırlı biçimde tartışılmaktadır. Bu çalışma, travmanın tanınmamasını bireysel bir ihmal olarak değil; toplumsal, kurumsal ve ideolojik süreçler içinde yeniden üretilen yapısal bir mekanizma olarak ele almaktadır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesi, Paige L. Sweet'in yapısal gaslighting kavramı ile Miranda Fricker'ın epistemik adaletsizlik yaklaşımını bir araya getirmektedir. Yapısal gaslighting; hukuk, medya ve ruh sağlığı sistemleri aracılığıyla travmatik deneyimin sistematik biçimde değersizleştirilmesi ve öznenin kendi deneyimine duyduğu güvenin aşındırılması süreci olarak kavramsallaştırılmaktadır. Diğer kavramlar olan "epistemik otorite", öznenin kendi travmatik deneyimine ilişkin bilgisinin meşru kabul edilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. "Epistemik mücadele" ise hangi anlatının gerçek, inandırıcı ya da meşru sayılacağına ilişkin çatışmalı süreçleri ifade etmekte; bu mücadelenin kişilerarası değil, klinik değerlendirme, hukuki tanıklık ve toplumsal cinsiyet normları aracılığıyla kurumsal düzeyde işlediği öne sürülmektedir.

Bu süreçler dolayımı ile klinik alanda; hayata kalanın anlatısının tutarsız ya da güvenilmez bulunması, travmatik belirtilerin bireysel patolojiye indirgenmesi ve yeniden travmatizasyonun kurumsal pratikler içinde yeniden üretilmesi biçimlerinde görünür olmaktadır.

Yukarıdaki çerçeve; Gisèle Pelicot davasına ilişkin kamusal anlatı ile psikolog olarak dahil olduğum Türkiye'de devam eden bir cinsel saldırı davasının birlikte okunması üzerinden sınanmaktadır. Söz konusu anlatılar klinik vaka sunumu olarak değil, kamusal travma tanıklığı olarak değerlendirilmektedir. Herman'ın yeniden travmatizasyon vurgusu, Fricker'ın güvenilirlik eşitsizliği çerçevesi ve Sweet'in yapısal gaslighting analizi bir arada kullanılarak; kurumların kimi mağdur ya da güvenilir tanık olarak tanıyacağının yalnızca hukuki değil, epistemik ve politik bir süreç olduğu tartışılmaktadır.

Sonuç olarak çalışma, travmanın tanınmasının görünürlük değil; bilgi, tanıklık ve meşruiyet üzerine yürütülen bir epistemik mücadele alanı olduğunu ileri sürmektedir.

Anahtar Sözcükler: travma, yapısal gaslighting, epistemik adaletsizlik, kamusal tanıklık, Judith Herman.

Mahrum Edilmiş Yas: Kürtaj Sonrası Kayıp Sürecinin Anlamlandırılması

Ayşenur Ayanoğlu Sobay[1], Talat Demirsöz[1]

[1] Hacettepe Üniversitesi

Amaç: Kürtaj, yalnızca tıbbi bir müdahale değil, bireyin benlik algısı, ilişkileri ve toplumsal konumuyla kesişen çok katmanlı bir deneyimdir. Mevcut literatür, kürtaj sonrası psikolojik süreçlerin tek boyutlu olmadığını, deneyimin bağlamsal olarak farklılaştığını göstermektedir. Bu çalışma, kürtaj yaşamış kadınların deneyimlerini kayıp, yas ve anlamlandırma süreçleri bağlamında nasıl yaşadıklarını ve yorumladıklarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz çerçevesinde yürütülmüştür. Amaca yönelik örnekleme ile ulaşılan 6 kadın katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yazıya dökülmüş, her katılımcının deneyimi öncelikle bireysel düzeyde ele alınmış, ardından katılımcılar arası örüntüler incelenmiştir.

Bulgular: Analiz sonucunda beş üst tema ortaya çıkmıştır: farklı bağlamlarda tehdit algısı, yargılanmanın etkisinde, baş etme stilleri, kayıpla karşılaşma ve beni değiştiren yas. Bulgular, gebeliğin çoğu katılımcı tarafından yaşam akışını tehdit eden bir durum olarak deneyimlenebildiğini, kürtajın ise bu tehdidi ortadan kaldıran bir çözüm olarak anlamlandırıldığını düşündürmektedir. Bununla birlikte kürtajın kendisi, beden, doğurganlık, ilişkiler ve toplumsal görünürlük bağlamlarında yeni belirsizlikler ve tehdit algılarıyla birlikte ele alınmaktadır. Katılımcı anlatıları, rahatlama ile kaygı, suçluluk ve karmaşa gibi eş zamanlı duygusal süreçlere işaret etmektedir. Bazı anlatılarda kayıp, boşluk, zihinsel sürdürme ve anlam arayışı gibi yasla ilişkilendirilebilecek deneyim unsurları dikkat çekmektedir. Ayrıca yargılanma ve görülmeme deneyimlerinin, bu sürecin paylaşılmasını zorlaştırdığı ve deneyimin daha yalnız yaşanmasına katkıda bulunabileceği görülmektedir.

Tartışma: Bu bulgular, kürtaj sonrası deneyimin tek yönlü bir psikopatoloji çerçevesiyle ele alınmasının sınırlı kalabileceğini düşündürmektedir. Deneyim, bireysel, ilişkisel ve toplumsal bağlamların etkileşimi içinde şekillenen dinamik bir anlamlandırma süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Kürtaj her zaman kayıp olarak yaşanmasa da bazı koşullarda yasla ilişkili deneyimlerin ortaya çıkabildiği görülmektedir. Bu bağlamda kürtaj sonrası süreçlerin anlaşılmasında, özellikle toplumsal olarak tanınmayan kayıp biçimlerine odaklanan yaklaşımların klinik psikoloji alanına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: kürtaj, yas, kayıp, nitel araştırma

Ölenin Adını Almanın Özne Olmak ve İkame Çocukluktaki Etkisi: Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz

Ayten Nur Cerrah[1], Çiğdem Koşe[2]

[1] İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul
[2] Bahçeşehir Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul

Amaç: Mevcut literatürde ölen birinin isminin alınmasının özne olmak ve ikame çocuk olma pozisyonları üzerindeki etkileri kardeş kaybı dışında çalışılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada bir kaybın ve yasın taşıyıcısı olan ismin, kardeş dışında bir aile üyesinden alındığı durumda bir gösteren olarak işlemesinin öznedeki ve öznenin aile içindeki pozisyonuna etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Kendisi doğmadan önce anne ya da babasının çekirdek ailesinden ölmüş bir aile üyesinin adını alan 10 kişi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) yöntemi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışma bulgularındaki dört ana temadan biri olan "Ölenin Adını Almak" temasında, ölenin adını alan öznenin; adını yaşatmak ve öleni yaşatmaya dair ortaklaşan söylemleri, ismin getirdiği yük ve avantajların ikililiği, ölenin hatırlatıcısı olma deneyimi ve öznenin ismi veren ötekinin bakışı ve çağrısında kendisi ile birlikte ölenin de oluşuna dair yaşantıları çalışmanın bulguları arasında yer almıştır.

Tartışma: Bulgular, ölenin isminin alınmasının özne için yalnızca kültürel bir sembol olmanın ötesinde ismi verenin arzusuna dair bir yorum ve aktarım taşıdığını göstermiştir. Bu sebeple, çalışmanın alt temaları ikame çocukluk deneyimleri ve ismin psikolojik etkisi bağlamlarında incelendiğinde, bu çalışmada yer alan her katılımcı için ölen kişinin adını almak ortak bir deneyim olsa da öznenin bunu deneyimleme biçiminin isim veren ötekilerin yasla olan ilişkisine, ismin veriliş amacına ilişkin öznel yorumuna ve ailenin, yas tuttukları kişinin adını taşıyan özneye yaklaşımına bağlı olarak değiştiği gözlemlenmiştir. Alanyazında yer alan ikame çocukluk bulgularına ek olarak öznenin aldığı isim ve yaslı ebeveyne dair yorumu üzerinden kardeş bağı olmadan da ikame çocukluk pozisyonunu üstlenebileceğine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: özel isim, ikame çocuk, özne

Uzamış Yas Bozukluğu ile Ruminasyon Arasındaki İlişkide Kayıp Bağlamları: Sistematik İnceleme

Esra Ece Taşkın[1]

[1] TED Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Amaç: Yas, bireysel kayıpların yanı sıra savaş, terör, salgın ve kolektif kazalar gibi toplumsal kayıplar yoluyla da deneyimlenmektedir. Uzamış yas bozukluğunda (UYB) ruminasyon belirtileri sürdüren temel bilişsel risk faktörlerinden biri sayılmakta ancak ruminasyon ile UYB arasındaki ilişkiyi sistematik biçimde derleyen bir çalışma literatürde bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, ruminasyon ile UYB ve ilişkili semptomlarla arasındaki ilişkiye dair nicel bulguları sistematik derlemek ve bu ilişkiyi bireysel kayıp ile kolektif travma örneklemleri arasında karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Yöntem: PRISMA yönergelerine uygun yürütülen sistematik derlemede 2008 ile 2025 yılları arasında Scopus, Web of Science ve PubMed'de yayımlanan 14 ülkeden 8.651 katılımcıyı kapsayan 34 çalışma (27 bireysel kayıp, 7 kolektif travma) incelenmiştir. Örneklemler eş/birinci derece yakın kaybı yaşayanlarla savaş, terör, afet/kaza ve COVID 19 gibi kolektif travmalar sonrası yas tutan grupları içermektedir. Bulgular kayıp bağlamı, ruminasyon türü, UYB/TSSB/depresyon belirtileri ve aracı mekanizmalar temelinde karşılaştırılmıştır.

Bulgular: Bireysel kayıp örnekleminde ruminasyonun UYB'yi doğrudan veya kaçınma, deneyimsel kaçınma ve umutsuzluk üzerinden yordadığı; iki çalışmada istemsiz ve kasıtlı ruminasyonun güvensiz bağlanma ile UYB ilişkisine aracılık ettiği görülmüştür. Üç boylamsal çalışmada adaletsizlik ruminasyonunun UYB ve depresyon belirtilerini yordadığı raporlanmıştır. Kolektif travma örnekleminde suçluluk, tamamlanmamış işler ve güvensiz bağlanma ile UYB arasındaki ilişkide ruminasyonun aracılık ettiği; UYB ve TSSB belirtilerinin yüksek ve uzun süreli seyrettiği; ruminasyon ölçeklerinin yalnızca anlam ve adaletsizlik boyutlarının UYB ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yaşantısal kaçınma ile UYB arasındaki ilişkide ruminasyonun tam aracı rol üstlendiği görülmüştür.

Tartışma: Bulgular, ruminasyonun her iki örneklemde UYB, TSSB ve depresyonla ilişkili transdiagnostik bir bilişsel süreç olabileceğini göstermektedir. Her iki bağlamda da ruminasyon benzer aracılık rolleri üstlenmekte, kolektif travmalarda ruminasyon içeriğinin yalnızca anlam ve adaletsizlik boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bireysel kayıplarda ruminasyon umutsuzluk ve çeşitli kaçınma biçimleri üzerinden çoklu yollar gösterirken, kolektif travmalarda suçluluk, tamamlanmamış işler ve adaletsizlik gibi daha spesifik temalar etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu farklılaşma, bulgular sınırlı olsa da kayıp bağlamının ruminatif süreci şekillendirebileceğini düşündürmekte; konuya ilişkin yeni çalışmalara ihtiyaç olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: uzamış yas bozukluğu, ruminasyon, kolektif travma, travma sonrası stres

Uzamış Yas Belirtileri ile Kişiler Arası Bağımlılık Arasındaki İlişkide Süregiden Bağlar ve Bitmemiş İşlerin Aracılık Rollerinin İncelenmesi

Buse Kula[1], Halime Şenay Güzel[1]

[1] Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Sevilen birinin ölümü oldukça acı verici bir yaşam olayı olsa da, yasla ilişkili sıkıntının şiddeti genellikle zamanla azalmaktadır. Ancak, kayıp yaşayan bireylerin bir kısmı zaman içinde giderek kalıcı ve işlev bozucu hale gelen şiddetli yas tepkileri göstermektedir. Bu durum ise "uzamış yas" olarak adlandırılır. Uzamış yasın gelişiminde rol oynayan faktörlerin anlaşılması, kuramsal ve klinik açıdan önem taşımaktadır. Bu bağlamda kişilik özellikleri ve kaybedilen kişiyle kurulan bağın niteliği gibi bireysel faktörlerin yasın seyrinde belirleyici olduğu bilinmektedir. Kişiler arası bağımlılık, bireyin başkalarına duyduğu yoğun ihtiyaç ve ayrılığa karşı hassasiyet gibi özellikleri içeren bir kişilik boyutu olarak dikkat çekmektedir. İlişkilerde bağımlılık düzeyi yüksek bireylerin uzamış yas açısından risk altında oldukları öne sürülmüştür. Ancak bu ilişkinin hangi mekanizmalar aracılığıyla ortaya çıktığı net değildir. Mevcut çalışmada yas literatüründe önemli iki kavram olan süregiden bağlar ve bitmemiş işler, bu ilişkiyi açıklayabilecek potansiyel değişkenler olarak değerlendirilmektedir. Süregiden bağlar, yitirilen kişiyle kaybın ardından sürdürülen içsel ilişki olarak tanımlanırken; bitmemiş işler, ölenle ilişkide çözümlenmemiş çatışmalara ve gerçekleştirilememiş yaşantılara işaret etmektedir. Araştırmanın amacı, uzamış yas belirtileri ile kişiler arası bağımlılık arasındaki ilişkide süregiden bağlar ve bitmemiş işlerin aracılık rolünü incelemektir. Örneklem son 6 ay ile 5 yıl içerisinde birinci dereceden yakınını (anne, baba, eş, kardeş) kaybetmiş 142 yetişkin katılımcıdan oluşmaktadır. Kullanılan veri toplama araçları Demografik Bilgi Formu, Uzamış Yas Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği, Kayıp Yaşantılarında Bitmemiş İşler Ölçeği Kısa Form ve Süregiden Bağlar Ölçeği'dir. Aracılık analizinin bulguları kişiler arası bağımlılık ile uzamış yas arasındaki ilişkinin süregiden bağlar ve bitmemiş işler tarafından açıklandığını ortaya koymaktadır. Bağımlılık düzeyi yüksek bireyler bir yandan yitirilen ilişkide gerçekleştirilememiş yaşantıların ve tamamlanmamış meselelerin yükünü taşırken, öte yandan kaybettikleri kişinin fiziksel yakınlığını aramayı sürdürmektedir. Bağımlılık tarafından beslenen bu iki yaşantının, bireyin kaybı işlemesini, anlamlandırmasını ve yaşamına entegre etmesini güçleştirerek uzamış yas belirtilerine zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Uzamış yas, kişiler arası bağımlılık, süregiden bağlar, bitmemiş işler

Şizofreni Tanılı Birey Ve Ailelerinin Aile Aidiyeti Ve Hasta Bakım Yükü Arasındaki İlişkide Toplumsal İşlevsellik Ve Duygu Dışavurumunun Aracılık Rolü

Nur Cennet Yılmaz[1],Danışman: Doç. Dr. Hatice Deniz Günaydın[2]

[1] Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, T1-B9/T1-C9 Psikiyatri Erkek/Kadın Servisleri
[2] Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı

Toplumumuzda şizofreni tanısı almış bireylerin çoğunluğunun ailesiyle yaşadığı hesaba katıldığında aileler hastalıkla baş etmede güçlü bir doğal kaynak olarak görülmektedir ve aile içi dinamiklerin önemi de araştırmaların odağında yer almaktadır. Hastaneye yatış döngüsünü kırarak bireylerin toplumun kaynaklarıyla sağaltımına odaklanılırken; çoğu ailesiyle yaşayan şizofreni tanılı bireylerin bakım verenleri için de sorumlulukların arttığı bir tablo oluşmuştur. Bazı çalışmalarda şizofreni tanılı bireyin erkek olmasının hasta bakım yükünü artırdığı bulunurken; Türkiye'deki güncel bir araştırmada hastanın cinsiyetiyle hasta bakım yükü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yanı sıra bir araştırmada şizofreni tanılı bireylerle evli olmanın hasta bakım yükünü artırdığını tespit etmişlerdir. Araştırmanın bağımsız, bağımlı ve aracı değişkenleri şu şekildedir: Bağımsız değişken aile aidiyeti düzeyi (birey ve aile için), bağımlı değişken hasta bakım yükü düzeyi, aracı değişkenler ailelerin duygu dışavurumu düzeyleri ve şizofreni tanılı bireylerin toplumsal işlevsellik düzeyleri. Araştırma modeli, araştırmadaki değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için istatistiksel analizler kullanılan yapıyı tanımlamaktadır.

Bu araştırma, Konya ilindeki bir eğitim ve araştırma hastanesinin polikliniklerinden ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'nden Ocak 2024-Mayıs 2024 tarihleri arasında hizmet alan şizofreni tanılı bireyler ve aileleri örneklem grubu olarak seçilerek, şizofreni tanılı bireylerin ve aile üyelerinin aile aidiyeti, duygu dışavurumu, toplumsal işlevsellik ve bakım yükü düzeylerini incelemek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı araştırma tasarımı olarak yürütülmüştür.

Veri analizi, SPSS-25 (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapısal eşitlik modellemesinde path (yol) analizi istatistiksel yöntemi bu araştırmada kullanılmıştır. Bu analiz, aile aidiyeti düzeyinin ailenin duygu dışavurumu ve şizofreni tanılı bireyin toplumsal işlevsellik düzeyi üzerinden hasta bakım yükü üzerindeki aracı rolünü içermektedir. Çalışmaya katılan 172 şizofreni tanılı birey ve 170 aile üyesine Demografik Bilgi Formu, Aile Aidiyeti Ölçeği, Zarit Bakıcı Yük Ölçeği, Duygu Dışavurumu Ölçeği, Toplumsal İşlevselliği Değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve veriler SPSS 25.0 programı üzerinden Pearson korelasyon analizi, t testi, Mann Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi, path (yol) analizi ile incelenmiştir. Duygudışavurumu Ölçeğinde toplam puan 0-41 arasıdır ve yüksek puanlar bakım verenin duygu dışavurumu düzeyinin de yüksek olduğunu ifade etmektedir, bu çalışma için ise ölçek ve ölçek alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa değerleri 0.74 ve 0.80 aralığındadır. Yüksek duygu dışavurumu olan ailelerde, aile içi iletişim genellikle olumsuz ve gerilimlidir. Bu durum, aile üyelerinin duygularını açıkça ifade etmesini zorlaştırabilir ve hasta üzerinde suçluluk, utanç ve stres gibi duygulara yol açabilir. Bu duygular, hastalığın semptomlarının kötüleşmesine ve nüksetmesine katkıda bulunabilir. Hasta bakımının getirdiği yükler, aile üyelerini duygusal olarak zorlayabilir. Bu durum, aile

üyelerinin sabırsız ve öfkeli hissetmesine neden olabilir ve bu da olumsuz duygu dışavurumuna yol açabilir. Bu bilgiler ışığında ailelerin duygu dışavurum düzeyi arttıkça hasta bakım yükü algısının da artacağı düşünülmüştür ancak bu çalışmada duygu dışavurumu düzeyi arttıkça hasta bakım yükü düzeyi azalmıştır. Elde edilen bulgular, literatürdeki önceki çalışmalarla farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, farklı örneklem türleri ve kullanılan ölçüm araçları, ölçümün yapıldığı bağlamdan kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca duygu dışavurumu kavramının tamamen olumsuz bir çağrımının olmaması da bu çalışmadaki farklılığı açıklamada akla gelmektedir. Çalışmada şizofreni tanılı bireylerin ailelerinin aile aidiyeti düzeyinin artmasıyla duygu dışavurumu düzeylerinin azalacağı hipotez olarak belirlenmiştir ancak şizofreni tanılı bireylerin ailelerinin duygu dışavurumları ve aile aidiyeti düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yürütülen Pearson korelasyon analizi elde edilen sonuçlara göre ölçeklerin ve alt boyutlarının kendi aralarındaki ilişkilerinin tamamının pozitif yönde ve anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur ($p < .001$). Ayrıca aidiyet ile duygu dışavurumu ve duygusal aşırı müdahalecilik (duygusal düşkünlük) arasında ve kendilik aidiyeti ile duygu dışavurumu ve duygusal aşırı müdahalecilik (duygusal düşkünlük) arasında da pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür ($p < .05$). Bu bulgu, ailenin şizofreni tanılı bireye karşı olan duygusal yakınlık ve desteğinin, hastalığın duygusal belirtilerini yönetmesini zorlaştırabileceğini düşündürmektedir. Ek olarak davranışlarımızı neyin motive ettiğini ve yönlendirdiğini açıklamaya çalışan öz belirleme kuramına göre insanlar temel psikolojik ihtiyaçları olan özerklik, yeterlilik ve ilişki ihtiyacı tarafından motive olmakta ve bu ihtiyaçlar karşılandığında, insanlar içsel olarak daha motive, üretken ve mutlu olmaktadırlar. Aidiyet ihtiyacı bağlamında da öz belirleme kuramı, güçlü ve destekleyici sosyal bağlara sahip olmanın insanların kendilerini daha iyi hissetmelerini ve daha motive olmalarını sağlayacağını savunabilir. Bu bağlamda düşünüldüğünde aile aidiyeti yüksek olan bireylerin içsel olarak bağ kurmaya daha motive ve duygularını ifade etmeye daha eğilimli olmaları beklenebilecektir.

Bu araştırma, şizofreni tanılı bir bireyin toplumsallaşmasında, şizofreni tanısı almış bir bireyin ailesinin hasta bakım yükünü algılayışında ve duygularını ifade etme biçimlerinde; aile aidiyeti kavramının rolüne bakması yönüyle toplumsal klinik psikoloji alanında bir ilk olma niteliğindedir.

Araştırmanın en önemli bulgularından biri, bireyin ve ailenin aile aidiyeti düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmasıdır. Bu bulgu, aile üyelerinin birbirine bağlılık ve destek algısının, aile aidiyeti duygusunu geliştirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Aile aidiyeti güçlü olan bireyler ve aileler, şizofreni gibi zorlayıcı bir hastalıkla başa çıkmada daha fazla dayanıklılık ve kaynaklara sahip olabilirler. Bireyin aile aidiyeti düzeyinin, bireyin toplumsal işlevsellik düzeyini anlamlı şekilde yordaması da önemli bir bulgudur. Aile aidiyeti yüksek olan bireyler, sosyal ortamlarda daha rahat hissedebilir, sosyal ilişkiler kurabilir ve sosyalliklerini sürdürebilirler. Bu durum, hastalığın yarattığı sosyal izolasyona karşı koymada ve yaşam kalitelerini artırmada önemli rol oynayabilir. Ailenin aile aidiyeti düzeyinin hasta bakım yükü düzeylerini anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Aile aidiyeti güçlü olan aileler, hasta bakımıyla ilgili daha az yük yaşayabilirler. Bu bulgu, aile aidiyetinin aile içi dinamikler ve hasta bakımı stresini yönetmede önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Ailenin aile aidiyeti düzeyinin artmasının ailenin duygu dışavurumunu artırıyor olması ise aile üyelerinin zorlu süreçlerle başa çıkmada dezavantajlı olabileceklerini düşündürse de olumsuz görüş ve duygulanımların sık dile getirilmesinin, sorunun çözülmesi konusunda aracılık edebileceği de

düşünülmelidir. Tanı almış birey ve hastalığa dönük negatif tutum, görüş ve duygu ifadelerinin hem şizofreni tanılı bireyin hem de aile üyelerinin sosyal destek ve tedavi arayışlarını artırarak hastalığı kişisel ve toplumsal düzeyde daha görünür kılacak; bireyin ve ailenin çözüme ulaşma şanslarını da artıracaktır.

Araştırmanın en önemli katkılarından biri, bireyin toplumsal işlevsellik ve ailenin duygu dışavurumunun, aile aidiyeti ve hasta bakım yükü arasındaki ilişkide aracı rol oynadığını ortaya koymuş olmasıdır. Bu bulgu, şizofreni tanılı bireylerde hasta bakım yükünü azaltmak için aile aidiyetini geliştirmenin yanı sıra, bireyin toplumsal işlevselliğini ve ailenin duygu dışavurumunu da iyileştirmenin önemini vurgulamaktadır. Toplumsal işlevselliği yüksek olan bireyler, hastalıkla başa çıkmada daha fazla özerklik sahibi olabilir ve daha az desteğe ihtiyaç duyabilirler. Bu da, aile üyelerinin üzerindeki bakım yükünü hafifletebilir. Daha iyi sosyal bağlantıların ve duygusal düzenlemenin, aile aidiyeti ve hasta bakım yükü arasındaki ilişkiyi aracılık ettiğini göstermektedir. Bu araştırmanın bulguları, şizofreni tanılı bireylerde hasta bakım yükünü azaltmak için çeşitli klinik uygulamalara katkıda bulunabilir. Aile terapileri ve psikososyal müdahaleler, aile aidiyeti duygusunu geliştirmeye, bireyin toplumsal işlevselliğini artırmaya ve ailenin duygu dışavurumunu iyileştirmeye odaklanabilir. Aile üyelerine, hasta ile etkili iletişim kurma ve duygularını ifade etme becerilerini geliştirme konusunda eğitim verilmelidir. Aile üyelerine, hasta bakım yükünü yönetmelerine yardımcı olacak destek grupları ve kaynaklar sağlanmalıdır. Bu tür müdahaleler, hasta bakım yükünü hafifletmeye ve ailelerin yaşam kalitesini artırmaya yardımcı olabilir.

Anahtar Sözcükler: aile aidiyeti, hasta bakım yükü, toplumsal işlevsellik, duygu dışavurumu, şizofreni.

Saldırganlık Eğilimi Gösteren Ergenlerin Annelerinin Çocuğa İlişkin Temsilleri Ve Ebeveynlik Deneyimleri

Pelin Deniz[1],Sait Uluç[2],Şükran Gülin Evinç[3]

[1]Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Engelsiz ODTÜ Birimi
[2]Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü
[3]Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları A.B.D

Amaç: Çalışma annelerin ergen çocuklarını duygusal ve bilişsel süreçler açısından nasıl tanımladıkları ve çocuklarındak- öfke kontrol güçlüğü ve saldırgan davranışların annelerin ebeveynlik deneyimlerini nasıl etkilediğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışmada şiddete eğilim, öfke kontrolünde güçlük, tepkisel saldırganlık, dürtüsellik gibi dışsallaştırma şikâyetleriyle çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanlarına başvuran 15-18 yaşları arasındaki yedi ergenin annesi yer almıştır. Katılımcıların bağlanma temsillerine ilişkin bilgi almak üzere yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme verileri tematik analiz (TA) yoluyla analiz eedilmiştir.

Bulgular: İlk belirlenen temaya göre annelerin çocuklarıyla ilgili anlatılarında onların kırılganlık (duygusal olarak hassas ve yalnız) ve kural tanımazlığına (sınırları zorlayan ve asi) ilişkin zıt duyguların iç içe geçtiği görülmektedir. Bununla birlikte, ikinci tema olarak belirlenen olumlu içerikli anlatılara annelerin çocuklarının potansiyellerini keşfetme ve onlarla ilişkide kalabilme çabaları yansımaktadır.
Annelerin ebeveynlik deneyimleriyse karmaşık bir duygusal tablo sunmaktadır. Davranım sorunları annelerde suçluluk, öfke gibi yoğun duyguları tetiklerken, kısa vadeli yatıştırıcı ama işlev bozucu döngüyü sürdüren bakım stratejileri (aşırı fedakar ve kaçınmacı davranışlar, iç içe geçme, rollerde karmaşa) öne çıkmaktadır. Eşin varlığı hem destekleyici hem sınırlayıcı bir rol oynamakta; anneler çoğu zaman dışarıdan güçlü görünseler de içsel tükenmişlik deneyimlemektedir.

Tartışma: Bulgular, saldırganlık eğilimi gösteren ergenlerle ilişkili annelik deneyiminin yüksek duygusal yük, ilişkisel belirsizlik ve düzenleme güçlükleri içerdiğini göstermektedir. Annelerin çocuklarını hem kırılgan hem zorlayıcı olarak temsil etmeleri, saldırgan davranışların yalnızca davranışsal kontrol eksikliğiyle değil, altta yatan duygusal ve ilişkisel ihtiyaçlarla birlikte ele alınması gerektiğini düşündürmektedir. Sınır koyma ile ilişkisel yakınlığı sürdürme arasında yaşanan gerilim, ebeveynlikte zihinselleştirme ve duygusal düzenleme kapasitesinin önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte partner desteği ve sağlıklı sınır kurabilme becerisinin koruyucu rolü müdahale süreçlerinde ebeveyn destek sistemlerinin güçlendirilmesinin önemine işaret etmektedir. Bulgular, saldırganlık odaklı klinik değerlendirmelerde yalnızca ergenin bireysel özelliklerine değil, ebeveyn-ergen etkileşim örüntülerine ve aile içi dayanıklılık kaynaklarına da odaklanılması gerektiğini düşündürmektedir.

Anahtar Sözcükler: ergen; saldırganlık; zihinselleştirme; anne-çocuk ilişkisi

Düşük Sosyo-Ekonomik Statüdeki Ergenlerde Psikolojik İyi Oluş: Sistemi Meşrulaştırıcı İnançların, Öfke ve Hayranlık Duygularının Rolü

[1]Ecem Altop, Nevin Solak[2]
[1]Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji
[2]Hacettepe Üniversitesi Psikoloji

Amaç: Bu çalışmada, düşük sosyo-ekonomik statüdeki (SES) ergenlerin psikolojik iyi oluşlarının ergenlerin varlıklı akranlarıyla ilgili hissettikleri duygularla ve ekonomik eşitsizliğe dair inançlarıyla ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmada, ekonomik eşitsizlikle ilgili inançlar bireylerin mevcut ekonomik, sosyal ve politik düzenlemeleri meşrulaştırma ve savunma motivasyonunu konu alan sistemi meşrulaştırma kuramı perspektifinden ele alınmıştır. Duygulardan ise mevcut çalışma bağlamı ile oldukça ilişkili olan iki duyguya, öfke ve hayranlık duygularına odaklanılmıştır. Çalışmada varlıklı akranlarla ilgili hissedilen öfke ve hayranlık duygularının ekonomik sistemi meşrulaştırma ve iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık edeceği ileri sürülmüştür.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini göreli düşük SES'ye sahip 182 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçekler şunlardır; demografik bilgi formu, ekonomik sistemi meşrulaştırma ölçeği, varlıklı akranlarla ilgili öfke ve hayranlık ölçeği ve psikolojik iyi oluş ölçeği. Öfke ve hayranlık duyguları SES grupları arasında farklı sonuçlar ortaya çıkarma olasılığı olan çeşitli bağlamlarda ölçülmüştür. Bu bağlamlar şunlardır: maddi tüketim imkânları, ailesel etkenler, geleceğe yönelik imkânlar ve güç, yetkinlik ve fiziksel çekicilik algısı, kişilerarası ilişkiler ve eğitim imkânları.

Bulgular: iyi oluşun sistemi meşrulaştırma puanı ile pozitif, öfke toplam puanı ve hayranlık toplam puanı ile negatif ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca öfkenin, özellikle de varlıklı akranların "maddi tüketim imkânları"na sahip olduğu için duyulan öfkenin, ekonomik sistemi meşrulaştırma ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, hayranlığın toplam puanın ve özellikle "maddi tüketim imkânları" ve "kişilerarası ilişkiler" boyutları alanındaki hayranlığın, iyi oluş ile negatif ilişkisi bulunsa da sistemi meşrulaştırma ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır.

Tartışma: araştırmanın sonuçları, düşük SES'deki ergenlerin psikolojik iyi oluşlarını anlamada, varlıklı akranlarla ilgili öfke ve hayranlık duygularının ve ekonomik sisteme meşruiyet atfetmeye yönelik eğilimlerinin rolünü de göz önünde bulundurmanın önemine işaret etmektedir.

Anahtar Sözcükler: sosyo-ekonomik statü, sistemi meşrulaştırma, duygular, ergenlik, psikolojik iyi oluş.

İzmir95 Ev Ziyareti Temelli Aile Rehberliği Programında Ev Ziyaretçilerinin Deneyimleri ve Önerileri

Ayşe Kabaklıoğlu[1], F. Dilara Birer[1], Prof. Dr. Feyza Çorapçı[1], Dr. Öğr. Üyesi Nihal Yeniad[2], Doç. Dr. Z. Hande Sart[2], Prof. Dr. Serra Müderrisoğlu[2]

[1] Sabancı Üniversitesi
[2] Boğaziçi Üniversitesi

Amaç: Toplum ruh sağlığının kritik bir bileşeni olan ev ziyareti temelli önleyici müdahaleler kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir95 Birimi erken çocukluğu desteklemeye yönelik 2021 yılından beri dezavantajlı ailelerin faydalandığı Ev Ziyareti Temelli Aile Rehberliği Programı uygulamaktadır. Doğum öncesinden başlayıp 12. aya kadar, iki haftada bir yapılan bu koruyucu-önleyici müdahale, annelerin çocuk gelişimini destekleyen etkileşimlerini artırmayı hedefler. Her ziyarette bebeğin gelişimsel dönemine uygun etkinlikler anneye tanıtılarak annenin ebeveynlik kapasitesi desteklenir. Ziyaretlerde düşük maliyetli oyuncaklar sonraki görüşmeye kadar çocuğun anne-babası ile oynaması için bırakılır. Bu çalışma, bu programı saha uygulayıcılarının bakış açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Programı uygulayan ev ziyaretçilerinin deneyimlerinin anlaşılması, bu tür müdahalelerin etkililiğinin ve sürdürülebilirliğinin geliştirilmesine önemli katkı sunacaktır.

Yöntem: Çalışma, İzmir95 kapsamında, İzmir'in Karabağlar, Konak, Bayraklı, Karşıyaka ilçelerinde görev yapan 6 saha görevlisiyle, 2025 yılı Şubat-Mart aylarında, Zoom üzerinden gerçekleştirilen ve 1-1.5 saat süren odak grup görüşmelerine dayanmaktadır. Veriler tematik analizle incelenmiştir.

Bulgular: Ev ziyaretçilerinin aktarımları üç başlık altında değerlendirilmiştir 1) Programda kullanılan materyaller, 2) Annelerin tutumu ve katılımı, 3) Katılımı kolaylaştıran ve zorlaştıran faktörler. Program kapsamında geri dönüştürülmüş malzemelerden yapılmış oyuncaklar annelerin bebekleri ile daha sık oyun oynamasına katkıda bulunmuş ve kendilerinin de oyuncak yapabileceğini göstermiştir. Resimli kitapların ailelere götürülmesi de özellikle okuma yazma bilmeyen annelerin dahi çocuklarıyla birlikte kitaptaki resimlere bakıp sohbet etmelerine fırsat yaratmıştır. Annenin ev ziyaretçisine güvenmesi ve yakın bir ilişki kurması, programa katılımını ve anne-çocuk ilişkisini olumlu etkilemiştir. Ancak, kalabalık aile yapısı, kurumsal yönlendirme engelleri, belediye desteğinin yetersizliği ve ev ziyaretçisinin ağır iş yükü başlıca zorlaştırıcı etkenler olarak belirlenmiştir.

Tartışma: Bu çalışma, ev ziyaretçilerinin önerilerini sunarak ileride yapılacak ev ziyareti programlarında baba katılımı modülü eklenmesinin, anne ruh sağlığı bileşeninin güçlendirilmesinin ve dijital araçların, Instagram gibi, destekleyici olarak konumlandırılmasının önemini gösterir. Belediyede yaşanan zorluklar ise kurum desteğinin programların sürdürülebilirliği açısından belirleyici olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: ev ziyareti, ebeveyn-çocuk etkileşimi, önleyici müdahale, erken çocukluk, program değerlendirme

Travma Sonrası Bilişler ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtileri İlişkisinde Travma ile Başa Çıkma Öz-Yeterliği ve Kaçınmacı Başa Çıkmanın Aracı Rolü: 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Örneği

Edanur Karaağaç[1]

Halime Şenay Güzel[1]

[1]Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Amaç: Bu araştırmanın amacı, 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerine maruz kalan bireylerde travma sonrası bilişler ile travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtileri arasındaki ilişkide, travma ile başa çıkma öz-yeterliği ve kaçınmacı başa çıkmanın aracı rolünü incelemektir. Çalışma, Ehlers ve Clark'ın geliştirmiş olduğu TSSB'nin Bilişsel Modeli'ne dayanmaktadır. Model, travmatik yaşantıların mağdurların benlik ve dünyaya ilişkin temel inançlarında olumsuz değişimlere yol açtığını ve bu değişimlerin, bireylerin başa çıkma kapasitesine ilişkin yetersizlik inançlarını beslediğini öne sürmektedir. Model çerçevesinde, travma ile başa çıkma öz-yeterliği algısındaki zayıflamanın kaçınmacı başa çıkma eğilimlerini artırdığı varsayılmaktadır.

Yöntem: Araştırma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerini yaşamış 133 yetişkin katılımcı ile yürütülmüştür. Veri toplama araçları Sosyodemografik Bilgi Formu, Deprem Deneyimi Formu, Travma Sonrası Bilişler Ölçeği, Travma ile Başa Çıkma Öz-Yeterliği Ölçeği, Sakınma-Kaçınma Ölçeği ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kontrol Listesi'dir. Değişkenler arasındaki ilişkiler Hayes PROCESS Macro Model 6 kullanılarak seri aracılık analizi ile incelenmiştir.

Bulgular: Analiz sonuçları, travma sonrası olumsuz bilişlerin TSSB belirtileri üzerindeki etkisinin kaçınmacı başa çıkma aracılığıyla anlamlı bir dolaylı etki gösterdiğini ortaya koymuştur. Buna karşın, travma ile başa çıkma öz-yeterliğini içeren dolaylı etki yolları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Benzer şekilde, travma ile başa çıkma öz-yeterliği ve kaçınmacı başa çıkmanın seri aracılık etkisi de anlamlı değildir.

Tartışma: Türkiye'de depremlerin geniş bir nüfusu etkilemesi, travmatik olayların ardından gelişen psikopatolojik süreçlerin mekanizmalarını anlamayı elzem kılmaktadır. TSSB belirtilerinin hangi mekanizmalar aracılığıyla geliştiğini anlamak, afet sonrası doğru müdahalelerin belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, TSSB'nin Bilişsel Modeli'ni Türkiye'deki özgün örneklemle değerlendirerek teorinin açıklayıcı gücünü test etmektedir. Araştırmanın bulguları travma sonrası olumsuz bilişlerin TSSB belirtileri üzerindeki etkisinin özellikle kaçınmacı başa çıkma stratejileri aracılığıyla gerçekleştiğini ortaya koyarak bilişsel modelin kısmi olarak desteklendiğine işaret etmektedir. Elde edilen bulgular, TSSB'ye yönelik klinik müdahalelerde yalnızca öz-yeterlik inancını artırmaya odaklanmanın yeterli olmayabileceği; bunun yerine olumsuz travma sonrası bilişlerin yeniden

yapılandırılması ve kaçınmacı başa çıkma örüntülerinin azaltılmasına yönelik bütüncül yaklaşımların benimsenmesinin daha etkili olabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: travma sonrası stres bozukluğu, travma sonrası bilişler, travma ile başa çıkma öz-yeterliği, kaçınmacı başa çıkma, deprem

Orman Yangınlarının Sebep Olduğu Kaynak Kayıpları ile Travma Sonrası Stres Arasındaki İlişkinin Solastalji ve Başa Çıkma Öz Yeterliliği Açısından İncelenmesi

Zeynep Akbudak[1]

[1]Orta Doğu Teknik Üniversitesi/ Bursa Teknik Üniversitesi

İklim değişikliği ve küresel ısınma nedeniyle orman yangınları dünya çapında artış göstermektedir. Türkiye de bu durumdan ciddi şekilde etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır. Yaşamı tehdit eden yapısı nedeniyle travmatik bir olay olarak değerlendirilen orman yangınları, gelişimsel özellikleri nedeniyle çocuklar ve ergenler açısından daha büyük risk oluşturmaktadır. Kaynakların Korunması Teorisine göre bireylerin maddi ve manevi kaynaklarını kaybetmesi ya da kaybetme tehdidi yaşaması travmatik stres açısından önemli bir risk faktörüdür. Ayrıca bireylerin yaşadıkları çevreye yabancılaşmasını ifade eden solastalji kavramının da travmatik stresle ilişkili olduğu bilinmektedir. Bunun yanında bireyin afetle başa çıkma becerisine yönelik öz yeterlilik algısı da süreci etkileyebilmektedir. Bu çalışmanın amacı ergen ve genç yetişkinlerde orman yangınlarına bağlı kaynak kayıplarının travmatik strese etkisinde solastalji ve başa çıkma öz yeterliliğinin rolünün incelenmesidir.

Yöntem: Araştırma sıralı keşifsel desenle yürütülen karma yöntem çalışmasıdır. Nitel aşamada Bodrum Mazı Köyü'nde yangından etkilenen 15 ergen ve genç yetişkinle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Tematik analiz sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda nicel araştırma modeli oluşturulmuştur. Nicel aşamada yangından yoğun etkilenen bölgelerden çevrim içi ve yüz yüze veri toplanmıştır. Katılımcılar kaynak kaybı, solastalji, başa çıkma öz yeterliliği ve travma sonrası stres ölçeklerini doldurmuştur. Çalışmaya toplam 176 kişi dahil edilmiştir.

Bulgular: Nitel çalışmanın sonucunda orman yangınlarının katılımcıların hayatına 5 ana temada etki ettiği bulundu; günlük hayata yansımaları (çevreye yabancılaşma), yarattığı kaynak kayıpları, olumsuz duygusal deneyimler, geliştirilen başa çıkma stratejileri ve güvensizlik atmosferi. Buna göre nitel çalışmanın sonuçları kaynak kayıplarının travma sonrası strese olan etkisinde solastalji ve başa çıkma öz yeterliliğinin moderatör rollerini araştırmayı destekler nitelikte bulunmuştur.
Nicel çalışma sonuçlarına bakıldığında ise solastalji ve başa çıkma öz yeterliliğinin anlamlı bir moderatör işlev göstermediği bulunmuştur. Buna karşın; başa çıkma öz yeterliliğinin alt ölçeklerinden problem odaklı başa çıkmanın anlamlı bir moderatör işleve sahip olduğu görülmüş.

Tartışma: Bulgular, ergen ve genç yetişkinlerde yer aidiyetinin yeterince gelişmemiş olmasının solastalji deneyimini sınırlayabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca kontrol edilemeyen olaylar karşısında problem odaklı başa çıkmanın travmatik stresi artırabileceği ve olumsuz duygulardan kaçınma işlevi görebileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: orman yangınları, travmatik stres

Travma Sonrası Gelişimin Temel İnançlar, Ruminasyonlar ve Yaratıcılık Temelinde İncelenmesi

Sude Teker[1], Doç. Dr. Burçin Akın Sarı[2]

[1]TED Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı
[2]Başkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Amaç: Bu çalışmada ölüme bağlı kayıp yaşayan bireylerde, temel inançların sarsılması, ruminasyonlar, yaratıcılık ve travma sonrası gelişim arasındaki ilişkileri incelemek ayrıca temel inançların sarsılması ile travma sonrası gelişim arasındaki ilişkide ruminasyonların ve yaratıcılığın aracı rolünü inceleyen bir model önermek amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmaya en az bir yıl önce ölüme bağlı olarak kayıp yaşamış ve kaybı yaşadığı zaman on yaşında veya üzerinde olan 18-67 yaş aralığında 284 yetişkin katılımcı katılmıştır. Katılımcılara çevrimiçi olarak Demografik Bilgi Formu, Temel İnançlar Envanteri (TİE), Olay İlişkili Ruminasyon Envanteri (OİRE), Kaufman Alanları Yaratıcılık Ölçeği (KAYÖ-TR) ve Travma Sonrası Gelişim Envanteri-X Türkçe Versiyonu (PTGI-X) uygulanmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS programı kullanılmıştır.

Bulgular: İstatistiksel analizler sonucunda temel inançların sarsılması, istemli ve istemsiz ruminasyonlar, yaratıcılık ve travma sonrası gelişim arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Çoklu aracı değişken analizinin sonucunda, temel inançların sarsılması ile travma sonrası gelişim arasındaki ilişkide istemli ruminasyonların ve yaratıcılığın aracı rol üstlendiği görülmüştür.

Tartışma: Bulgular, ölüm sebebiyle kayıp yaşamış bireylerde, travma sonrası gelişimin yalnızca temel inançların sarsılmasıyla değil, bu sarsılmaya eşlik eden bilişsel süreçler ve yaratıcılık ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Çalışmanın kesitsel doğası gereği, değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü hakkında nedensel bir çıkarım yapılamamakla birlikte; elde edilen bulgular, kayıp yaşantısı üzerine istemli ve amaçlı biçimde düşünerek kaybın sonuçlarını anlamlandırmaya çalışmanın ve yaratıcılığın, temel inançların sarsılması ile travma sonrası gelişim arasındaki ilişkide açıklayıcı bir rol üstlenebileceğine işaret etmektedir. Bu yönüyle çalışma bulgularının, travma sonrası gelişim literatüründeki kuramsal modellerle tutarlı olduğu görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: *temel inançlar, istemsiz ruminasyonlar, istemli ruminasyonlar, yaratıcılık, travma sonrası gelişim*

Bağımlı Yakınlarında Damgalanma ve Depresyon Arasındaki İlişkide Benlik Uyuşmazlığının Aracı Rolü

Caner Doğan[1]

[1]Dokuz Eylül Üniversitesi

Bağımlı yakınları, deneyimledikleri damgalanma sonucu kendileriyle uyum göstermeyen olumsuz inançlar geliştirebilmektedirler. Bu durum, Higgings tarafından 1987'de ortaya konan benlik uyuşmazlıkları kuramıyla ilişkilendirilecek olursa damgalama sonucu kişinin olumsuz bir gerçek benliğe sahip olabileceği, oluşan bu olumsuz gerçek benliğin ideal benlikten uzak olacağı ve bu uyuşmazlığın da kuramın öngördüğü gibi depresyon düzeyiyle ilişkili olacağı düşünülmüştür.

Amaç: Alkol veya madde bağımlılığı bulunan bireylerin yakınlarının deneyimlediği kendini damgalama, ideal benlik uyuşmazlığı ve depresyon değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Benlik Uyuşmazlığı Kuramı çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmanın verileri; AMATEM/ÇEMATEM'de tedavi gören hastaların 183 yetişkin yakınından Kendini Damgalama Ölçeği-Aile, Hasta Sağlık Anketi-9 ve Bütünleşik Benlik Farklılıkları Endeksi kullanılarak toplanmıştır ve gerekli analizler Spss 25 programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Kendini damgalama, depresyon ve ideal benlik uyuşmazlığı düzeylerinin arasında pozitif yönde ilişki saptanmıştır. Ayrıca, kendini damgalama ve depresyon arasındaki ilişkide ideal benlik uyuşmazlığının kısmi aracı rolü olduğu görülmüştür. 142 erkek, 41 kadın hastanın tedavi aldığı, bu hastalara eşlik edenlerin 120'sinin kadın, 63'ünün erkek olduğu görülmüştür. Yakınlık türü açısından en çok annelerin eşlik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadın katılımcıların depresyon ve ideal benlik uyuşmazlığı skorlarının erkeklerinkinden yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kendini damgalama düzeyi eşlerde ve annelerde kardeşlerden, depresyon düzeyi eşlerde baba ve kardeşlerden daha yüksek bulunmuştur.

Tartışma: Bağımlı yakınlarının damgalanma sonucu deneyimledikleri depresyonun bir kısmının ideal benlik uyuşmazlığıyla açıklanabileceği görülmüştür ve bu bulgu, toplumsal normların kişinin benlik algısı ve ruh sağlığı üzerindeki yıkıcı etkisini göstermektedir. Bakım yükünün çoğunlukla kadınlarda olması ve kadınların daha fazla psikolojik sıkıntı deneyimlemesi, bakım verme emeğindeki adaletsiz dağılımın ruh sağlığı üzerindeki somut bir örneğidir. Sonuç olarak elde edilen bulgular, bağımlılıkla mücadelede toplumsal önyargıların hedefi olabilen bakım vereni de kapsayan sosyal politikalara duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır ve bağımlı yakınlarına yönelik uygulanan müdahale programlarında toplumsal cinsiyet rollerinin dikkate alınmasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: kendini damgalama, depresyon

TED ÜNİVERSİTESİ

II.TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU

12-13-14 HAZİRAN 2026
ANKARA

